

MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE I NAUKU

BIRO ZA RAZVOJ OBRAZOVANJA

Nastavni program

BOSANSKI JEZIK

za III razred

Skoplje, 2022 godina

OSNOVNI PODACI O NASTAVNOM PROGRAMU

Nastavni program	<i>Bosanski jezik</i>
Vrsta/kategorija nastavnog predmeta	Obavezni
Razred	III (treći)
Teme/područja u nastavnom programu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Slušanje i govorenje 2. Čitanje i pisanje 3. Književnost, izražavanje i stvaranje 4. Medijska pismenost i medijska kultura
Broj časova	5 časa nedjeljno/180 časa godišnje
Oprema i sredstva	<ul style="list-style-type: none"> • Tablet, kompjuter, zvučnici, slušalice. • Smart tabla. • Marker u boji. • Nastavni listovi, plakati, poster, ilustracije sa slikama (pojedinačni ili u nizu) povezani sa sadržajima i aktivnostima. • Knjige (priče, basne, bajke, recitacije, zagonetke, poslovice). • Časopisi za djecu, ilustrovane enciklopedije za djecu, ilustrovani rječnici. • Digitalna biblioteka sa knjigama. • Biblioteka u učionici sa knjigama. • Animirani filmovi, audio-vizuelni zapisi pozorišnih predstava, internet obrazovni softveri i druga audio-vizuelna sredstva i druga sredstva u zavisnosti od cilja.
Normativ nastavnog kadra	<p>Vaspitno-obrazovni rad u drugom razredu može da izvodi lice koje je:</p> <ul style="list-style-type: none"> • profesor/nastavnik/nastavnik razredne nastave, VII/1 ili VI/1 prema MRK i 240 EKTS; • diplomirani pedagog, VII/1 ili VI/1 prema MRK i 240 EKTS-a.

POVEZANOST SA NACIONALNIM STANDARDIMA

Rezultati učenja navedeni u Nastavnom programu vode ka sticanju sljedećih kompetencija obuhvaćene područjem **Jezička pismenost**

<i>Učenik/učenica zna i umije:</i>	
I-A.1	da iskaže i prenese svoja razmišljanja, osjećanja, informacije i stavove u različitim komunikacijskim situacijama na svom maternjem jeziku, kroz različite medije i u različite svrhe;
I-A.4	da koristi standardizovani jezik, poštujući gramatička i pravopisna pravila u usmenom i pismenom izražavanju;
I-A.6	da identifikuju osnovne odlike maternjeg jezika (abeceda, historija, dijalekti itd.) i sličnosti i razlike sa drugim jezicima;
I-A.8	da razumije sadržaj audio poruka: da umije da izdvoji, analizira, ocijeni/vrednuje i sumira informacije iz poruka i da ih (pismeno i usmeno) izrazi svojim riječima;
I-A.9	da razumije sadržaj pisanog teksta: da umije da izdvoji, analizira, ocijeni/vrednuje i sumira informacije iz poruka i da ih (pismeno i usmeno) izrazi svojim riječima;
I-A.12	da koristi informacije iz različitih izvora i medija i kritički da pristupa ka njima, uzimajući u vidu izvor, kontekst, cilj i vjerodostojnost prezentiranih informacija.
<i>Učenik/učenica razumije i prihvata da:</i>	
I-B.1	izučavanjem maternjeg jezika razvija se sopstveni jezički i kulturni identitet, a kroz jezičku komunikaciju se prenosi kulturno naslijeđe i kultura življenja;
I-B.2	upotreba jezika u različitim kontekstima i okruženjima, i u različitim oblicima, omogućava efikasnu komunikaciju i interakciju (uvijek imajući u vidu sa kim se komunikacija odvija);
I-B.4	sadržaj i način izražavanja vlastitog mišljenja mogu doprinijeti održavanju i poboljšanju komunikacije, ali i izazvati nesporazume i sukobe.

Nastavni plan i program uključuje relevantne kompetencije iz slijedećih područja nacionalnih standarda: **Digitalna pismenost, Lični i društveni razvoj, Društvo i demokratska kultura i Umjetničko izražavanje i kultura.**

<i>Učenik/učenica zna i umije:</i>	
IV-A.2	da procijeni kada i na koji način za rješavanje nekog zadatka/problema je neophodna i efikasna upotreba IKT;
IV-A.5	da odredi koje informacije su mu potrebne, pronaći, odabrati i preuzeti digitalne podatke, informacije i sadržaj ;

V-A.6	da ciljeve za učenje i samorazvoj i da radi na prevazilaženju izazova koji se javljaju na putu do njihovog postizanja ;
V-A.7	da koristi lična iskustva kako bi olakšali svoje učenje i prilagodili sopstveno ponašanje u budućnosti;
V-A.10	da primjenjuju etičke principe u procijenjivanju ispravnog i pogrešnog u svojim i tuđim postupcima i da ispoljavaju nedostatke karakternih osobina (kao što su iskrenost, pravičnost, poštovanje, strpljenje, briga, pristojnost, zahvalnost, odlučnost, hrabrost i samodisciplina);
V-A.13	da komunicira sa drugima i da se predstavi adekvatno situaciji na odgovarajući način;
V-A.14	da aktivno sluša i da reaguje na odgovarajući način, pokazujući empatiju i razumijevanje za druge i izražavajući sopstvene brige i potrebe na konstruktivan način;
V-A.15	da saraduju sa drugima u postizanju zajedničkih ciljeva, dijele svoje stavove i potrebe sa drugima i uzimajući u obzir stavove i potrebe drugih;
V-A.17	traže povratne informacije i podršku za sebe, ali i pružaju konstruktivne povratne informacije i podršku u korist drugih;
V-A.19	da daje sugestije, razmatra različite mogućnosti i predviđa posljedice kako bi donosio zaključke i donosio racionalne odluke;
VI-A.3	da formulišu i argumentuju svoje stavove, da slušaju i analiziraju stavove drugih ljudi i da se prema njima odnose sa poštovanjem, čak i kada se ne slažu;
VI-A.5	da razumije razlike među ljudima po bilo kom osnovu (pol i etnička pripadnost, starost, sposobnosti, društveni status itd.);
VI-A.6	da prepozna prisustvo stereotipa i predrasuda kod sebe i drugih i suprotstavi se diskriminaciji ;
VI-A.7	da prepozna ispoljavanje verbalnog i fizičkog nasilja u svom okruženju, sagleda posljedice nasilja i suprotstavi mu se;
VIII-A.1	da manifestuje znanja o različitim oblicima umjetničkog izražavanja iz svih oblasti kulture (književnost, muzika, vizuelna umjetnost, scenska umjetnost, dekorativna umjetnost, arhitektura, dizajn);
VIII-A.3	da izraze sopstvene ideje, iskustva i emocije koristeći umjetničke ili druge oblike kreativnog izražavanja (individualnog ili kolektivnog);
VIII-A.4	da interpretiraju ideje, iskustva i emocije izražene u umjetničkim proizvodima koje stvaraju drugi koji pripadaju njihovoj ili drugoj kulturi;
VIII-A.5	da manifestuju znanje o sopstvenoj kulturi i različitim načinima njenog izražavanja kroz književnost i vizuelne umjetnosti, muziku i ples, građevine i druge kulturne proizvode.
<i>Učenik/učenica razumije i prihvata da:</i>	
IV-B.1	digitalna pismenost je neophodna za svakodnevni život – olakšava učenje, život i rad, doprinosi širenju komunikacije, kreativnosti i inovacijama, nudi razne mogućnosti za zabavu;
V-B.3	vlastita dostignuća i blagostanje u velikoj mjeri zavise od rada koji neko ulaže i rezultata koje postiže;
V-B.4	svaki postupak koju preduzme ima posljedice za njega/nju i/ili njegovu/njenu okolinu;
V-B.7	upornost, istrajnost i odgovornost važni su za izvršavanje zadataka, postizanje ciljeva i prevazilaženje izazova u svakodnevnim situacijama;

V-B.8	interakcija sa drugima je dvosmjerna – kao što ima pravo da zahtjeva da drugi budu zadovoljni njegovim sopstvenim interesima i potrebama, tako ima i odgovornost da drugima da prostor da zadovolje svoje interese i potrebe;
V-B.9	zahtjevanje povratne informacije i prihvatanje konstruktivne kritike vodi ka ličnom napretku na individualnom i socijalnom nivou.

REZULTATI UČENJA

Područje: ***Slušanje i govorenje***

Ukupno časova: **40**

Rezultati učenja:

Učenik/učenica će biti sposoban/sposobna da:

1. razumije slušani tekst: identifikuje i opisuje osnovne podatke (učesnici/likovi, opisi, lokacije, vrijeme), rezimira tekst, odgovara na pitanja i postavlja pitanja o tekstu;
2. učestvuje u razgovoru izražavanjem mišljenja, postavljanjem pitanja i odgovaranjem na pitanja;
3. koristi pravilnu intonaciju i pravilni izgovor u govorenju;
4. priča i opisuje mijenjajući poziciju pripovjedača;
5. prepričava i priča, koristeći odgovarajuća glagolska vremena (sadašnje, prošlo određeno i prošlo neodređeno vrijeme), kao i direktni i indirektni govor.

Sadržaji (i pojmovi)

Standardi za ocjenjivanje

<ul style="list-style-type: none"> • Slušanje sa razumijevanjem 	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikuje likove iz slušanog teksta i određuje koliko ih je, ko (i kada) govori i kako govori (tiho, umjereno ili glasno). • Identifikuje broj rečenica sadržane u tekstu dok sluša tekst (najviše pet rečenica). • Opisuje mjesta, lokacije, izgled predmeta i lica, prema sadržaju slušanog teksta. • Rezimira sadržaj slušanog teksta (usmeno ili u pisanoj formi). • Identifikuje i govori podatke o vremenu, mjestu, načinu i vršenju nekog dejstva u slušanom tekstu; • Opisuje (usmeno ili u pisanoj formi) osobine likova, predmeta i pojava u slušanom tekstu; • Identifikuje nelogičnosti u slušanom tekstu. • Odgovara na pitanja različitog tipa (pitanja <i>da/ne</i>-pitanja, <i>ko/šta</i>-pitanja, <i>gdje/kada</i>-pitanja, <i>zašto</i> pitanja) u vezi slušanog sadržaja. • Postavlja pitanja različitog tipa (pitanja <i>da/ne</i>-pitanja, <i>ko/šta</i>-pitanja, <i>gdje/kada</i>-pitanja, <i>zašto</i> pitanja) povezanih sa slušanim sadržajem. • Identifikuje nepoznate riječi u slušanom tekstu i opisuje njihovo značenje svojim riječima.
<ul style="list-style-type: none"> • Govorenje sa razumijevanjem 	<ul style="list-style-type: none"> • Prikladno koristi fraze iz svakodnevnih komunikacijskih situacija u različitim kontekstima. • Usmeno izražava svoje mišljenje u zadatoj problemskoj situaciji iz svakodnevnog života. • Usmeno priča događaje iz vlastitog iskustva po redoslijedu događaja. • Koristi nove riječi u usmenom izražavanju u skladu s temom ili komunikacijskom situacijom. • Prilagođava ton, intonaciju i stil govorenja komunikacijskoj situaciji.
<ul style="list-style-type: none"> • Izgovor 	<ul style="list-style-type: none"> • Samostalno dijeli raznosložne riječi na slogove. • Identifikuje pogrešno izgovorene riječi i izgovara ih ispravno. • Koristi pravilnu intonaciju kada izgovara izjavne, upitne i uzvične rečenice.
<ul style="list-style-type: none"> • Usmeno prepričavanje, pričanje i opisivanje uz pravilnu upotrebu sadašnjeg vremena, prošlog određenog vremena, prošlog neodređenog vremena (bez definisanja glagolskih vremena) 	<ul style="list-style-type: none"> • Prepričava sa pravilnom upotrebom rečenica u prošlom neodređenom vremenu. • Usmeno priča o svakodnevnim događajima i dešavanjima koristeći sadašnje vrijeme i prošlo određeno vrijeme. • Priča kratku priču zasnovanu na nizu slika kao svjedok pripovjedač. • Priča priču o događajima/dešavanjima kao protagonist/glavni lik, prikazujući ih hronološki i uz pravilnu upotrebu glagolskih vremena. • Priča o datoj temi ili temi po izboru, koristeći odgovarajući vokabular i koristeći glagole sadašnjeg i prošlog vremena. • Opisuje lica, likove, biljke, životinje, prirodne pojave, pejzaže s pravilnom upotrebom imeničkih riječima (imenice, pridjevi, brojevi, zamjenice).

- Preoblikuje dijaloške forme indirektnim govorom, koristeći rečenice različitog sadržaja (izjavne, upitne, uzvične, potvrдне, odrične (– *Kanita, daj mi knjigu, molim te!* – *Čekaj da dopišem, Nermine!* / *Nermin je zamolio Kanitu da mu da knjigu. Kanita mu je rekla da sačeka da ona dopiše.*).
- Preoblikuje rečenice različitim komunikacijskim ciljom iz indirektnog govora u dijaloške forme (*Bibliotekar nas je pitao kada ćemo krenuti. Rekli smo mu da imamo još malo da napišemo. – „Kada ćete krenuti, učenici?“ „Bibliotekaru, Imamo još malo posla!“*).

Primjeri aktivnosti

- Učenici slušaju najavu poznate dječije animirane serije ili reklame za zdravu hranu i identifikuju o kojoj seriji/reklami se radi, prepoznaju likove, otkrivaju koliko i ko su, govore li glasno, tiho ili umjereno.
- Učenici slušaju kratak tekst (sa najviše 5 rečenica) sa informacijama i zadatkom da paze koliko rečenica ima tekst. Pri ponovnom slušanju istog teksta izvikuju „tačka“ uvijek kada misle da je rečenica završila (prema smislu rečenice i intonaciji čitanja). Na kraju nastavnik čita rečenice jednu po jednu, a učenici zapisuju.
- Učenici podijeljeni u grupe slušaju tekst za posjetu nekog grada. Narator obavještava informacijama o mjestu i njegovom izgledu, o nekim objektima kao i o licima koji žive tamo. Poslije slušanja u svaku grupu uz pomoć datih pitanja prave kraći opis mjesta, lokacija, objekata i lica iz slušanog sadržaja.
- Učenici slušaju kraći odlomak iz biografije nekog poznatog muzičara/ke, umjetnika/ce, sportista/kinje, a poslije diskutuju o sadržaju. Rezimirani sadržaj zapisuju sa nekoliko kratkih rečenica.
- Učenici slušaju basnu, a nastavnik im daje smjernice o prepoznavanju vremena, mjesta i načinu obavljanja radnje u slušanom tekstu. Zatim podijeljeni u grupe kazuju/prezentuju podatke o vremenu, mjestu i načinu obavljanju radnji koje su identifikovali u tekstu.
- Učenici rade u malim grupama, parovima. Svaka grupa/par dobija kocku - na svaku stranu kocke prikazan je po jedan lik/predmet/životinja/pojava iz prethodno obrađene priče. Svaki učenik u grupi baca kocku i identifikuje, imenuje i opisuje ono što mu se palo.
- Učenici igraju igru *Izokrenute rečenice*. Nastavnik im čita tekst u kojem su logične i nelogične rečenice, kao na primjer: *Šine idu po vozu. Marija i Marko gledaju kroz jedan od prozora voza. Planina gleda i pozdravlja Mariju. Voz stiže na stanici. Jedni putnici ulazu, a drugi izlazu kroz vrata voza. Kufer uzima Marko i pozdravlja se sa Marijom*. Učenici otkrivaju nelogičnosti, pravilno zapisuju rečenice i objašnjavaju zašto je to pravilno.
- Učenici slušaju priču, a onda odgovaraju na pitanja tipa: Da li je u tekstu bilo likova životinja? Ko je bio glavni lik, prema vama? O čemu se govori u tekstu? Šta se desilo sa glavnim likom na kraju? Gdje se desio događaj? Kada se desio događaj? Zašto se pojavio problem u tekstu?
- Učenici su podijeljeni u grupe. Nastavnik pusta po jedan audiozapis (dijelovi govora kojim se izražava zahvalnost, saosećanje, izvinjenje, odobravanje/kompliment, želje, zahtjevi, kao i telefonski razgovori i drugi snimljeni dijaloški i monološki oblici). Grupe identifikuju sadržaj različitih svakodnevnih komunikacijskih situacija i međusobno postavljaju pitanja različitog tipa (da/ne-pitanja, ko/šta-pitanja, gdje/kada-

pitanja, zašto pitanja) povezani sa slušanim sadržajem.

- Učenici slušaju tekst i uvijek na nepoznatu riječ iz teksta uzvikuju „STOP“. Kazuju nepoznatu riječ, zapisuju i objašnjavaju značenje prema tome šta su shvatili iz konteksta. Zatim svaki učenik dobija list podijeljen na četiri dijelova. Treba da izaberu jednu od nepoznatih riječi koje su prethodno identifikovali u tekstu i da ga zapišu na jednom dijelu lista. U drugom dijelu zapisuju objašnjenje o nepoznatoj riječi, u trećem dijelu zapisuju rečenicu u kojoj se koristi nepoznata riječ i u četvrtom dijelu crta (predmet, pojava itd.) ono što označava nepoznata riječ ili riječi koje ga podsjećaju na nepoznatu riječ.
- Učenici, podijeljeni u malim grupama/parovima, dobijaju zadatak sa različitom komunikacijskom situacijom. Svaka grupa/par simulira da se nalazi na pijaci, u prodavaonici, apoteci, sportskom klubu ili na drugom mjestu njihove svakodnevnice i učenici komuniciraju postavljanjem pitanja odgovarajuća situaciji i odgovaranjem na njih. Uloge se mijenjaju kako bi se omogućilo da svako postavlja pitanja i da svako odgovara.
- Učenici sjede u krug i svaki od njih dobija karticu sa problemskom situacijom na koju mogu naići u svakodnevnom životu. Na pr.: 1. Tvoja lopta je pala u susjedovom dvorištu. Susjed ne dozvoljava ulaz bez pitanja, a igra je u toku... Šta ćeš uraditi? 2. U autobusu ulazi baka? Nema mjesta da sjedne. Ti sjediš sa preteškim ruksakom sa treninga. Šta žoš uraditi? 3. Drugovi te zovu za igru, a ti nemaš napisani domaći i pored toga što si obećao kući da ćeš prvo završiti obaveze. Šta ćeš uraditi? i sl. Svako čita „svoju“ problemsku situaciju i odgovara na postavljeno pitanje. Drugi učenici prate i daju dopunske prijedloge o sličnim ili različitim rješenjima.
- Učenici biraju temu na koju bi htjeli da podijele iskustvo (posjeta sportskog takmičenja, posjeta školske predstave, svađa u školskom dvorištu i slično.) Pričaju uz pomoć usmjeravajućih pitanja: Šta se desilo na početku? Zatim gdje ste se uputili? Kako je završio taj događaj? Šta ste naučili iz tog iskustva?
- Učenici na času prezentuju domaći rad – govor iz nekoliko rečenica na određenu temu (Pr. Jesti povrće je zdravo, Pas je najbolji čovjekov prijatelj, Knjiga je izvor znanja). Za pripremu govora dobijaju uputstvo da koriste kratke rečenice i riječi koje su specifične i odnose se na temu koju su izabrali. Poslije svakog govora učenici aplaudiraju.
- Učenici u dvojkama dobijaju ilustracije i odgovarajući dijalog na ilustraciju koju dramatiziraju. Na pr. rođendanska zabava kod saučenika, u kancelariji kod pedagoga, govor ispred školske zajednice. Zatim diskutuju gdje i kako bi pričali, kojim tonom, da li bi se obraćali sa vi i slično. Svaki par se predstavlja dramatizacijom, a ostali učenici prate kako se prilagođava ton, kako se koristi odgovarajuća intonacija i stil govorenja od strane učenika koji dramatiziraju.
- Učenici podijeljeni u grupe igraju kviz. Jedna po jedna grupe dobijaju riječ koji treba da podijele na slogove. Za svaki tačan odgovor dobijaju po jedan poen, a za svaki netačan odgovor oduzima im se po jedan poen. Pobjednici su oni koji imaju najviše osvojenih poena. Na kraju se vodi diskusija o tome kako se najlakše određuju slogovi.
- Učenici slušaju tekst iz više rečenica (iz audio zapisa ili ga čita nastavnik). Učenici trebaju identifikovati pogrešno izgovorene riječi i da kažu kako se trebaju tačno izgovarati.
- Učenici podijeljeni u grupe dobijaju kratke rečenice koje su napisane odgovarajućim interpunkcijskim znacima. Svaki iz grupe čita po jednu rečenicu pravilnom intonacijom, a drugi pogađaju da li je rečenica izjavna, upitna ili uzvična. Na kraju diskutuju zašto je važna pravilna

intonacija za razumijevanje rečenica (primjer, ne povisuje se ton pri izgovoru izjavnih rečenica).

- Učenici slušaju priču, a zatim je usmjeno prepričavaju po naznačenom modelu: *U jednoj dalekoj zemlji živjela je jedna djevojka. Imala je... Svaki dan je išla... Svaki dan je vrijedno radila...*
- Učenici dobijaju temu o kojoj razgovaraju na satu: „Kako učim da bih naučio.“ Pričaju kako uče i što rade da bi naučili ono što uče. U izjavama koriste sadašnje vrijeme.
- Učenici su motivirani pitanjima koja su postavljena kao podsjetnik na tablu da ispričaju što su oni sami i drugi u njihovoj porodici radili kad su bili bolesni. Dobijaju primjer koji ih navodi da pričaju koristeći prošlo određeno vrijeme. Primjer: Kad sam bio bolestan od vodenih kozica, svrbjelo me cijelo tijelo. Otac me mazao bijelim tekućim puderom.
- Svaki učenik dobiva list s ilustracijama koje mora dočrtati i ispričati svoju priču kao svjedoci događaja/događaja. Pr. Nastavni listić podijeljen je u četiri dijela sa slikama. Prva slika prikazuje park i djecu koja se igraju loptom. Druga ima samo jedno dijete. Na trećoj slici je lopta. Sami nacrtaju četvrtu kocku spajajući ono što je prikazano na tri slike i ispričaju što se dogodilo.
- Učenici slušaju priču/pripovijetku u kojoj je glavni lik dijete njihovog uzrasta koje u određenoj situaciji postupa hrabro i pošteno, a događaji su prikazani hronološki. Učenici, slijedeći ovaj primjer, pričaju sličnu priču, iz vlastitog iskustva ili izmišljenu, u kojoj su oni glavni likovi i redom prikazuju događaje. Pritom upotrebljavaju prvo lice u prošlom vremenu (kakav sam bio, vidio sam, uzeo sam, našao sam, popeo sam se...).
- Učenici razgovaraju o temi: Omiljena dječija serija ili Omiljena onlajn igra. Učenici koriste riječi prikladne temi i paze da govore u sadašnjem i prošlom vremenu, kao na pr. *Volim ovu seriju jer... U njoj postoje ... likovi koji.... Kad sam bio mali volio sam igru... jer...*
- Učenici opisuju okolinu nakon što su obavili promatranje u obližnjoj okolini. Pod vodstvom učitelja koriste što više opisa o određenim predmetima, objektima i bićima koje su vidjeli. Pr. *Naša ulica je velika i svijetla. U našoj ulici postoji zeleni drvored s vrlo visokim stablima. Na ulici ima i mnogo automobila, po dva ispred svake kuće. Kad pada jaka kiša, ulica se s jednog kraja napuni vodom. Iza naše ulice je veliko igralište....*
- Učenici slušaju tekst direktnim govorom i imaju zadatak preoblikovati ga u indirektni govor. Pr. - *Lela, dođi u naše dvorište da se igramo. – Odmah ću doći Sara, samo da javim kući./ Sara je pozvala Lelu da igraju u dvorištu. Lela joj je rekla da će im doći samo da javi kući.*
- Učenici rade u parovima i sastavljaju dijaloge od po tri rečenice, koristeći pripovjedne, upitne, uzvične, potvrdne i/ili odrične oblike. Razmjenjuju sastavljene dijaloge s drugim parom i pretvaraju „tuđe“ dijaloge iz direktnog u indirektni govor.
- Učenici rade u parovima i pretvaraju rečenice iz indirektnog u direktni govor navedene na nastavnom listiću. (*Miki je nazvao Bojana i rekao*

mu da ih Bibi čeka na kiosku. Miki je nazvao Bojana i rekao mu: - Bibi nas čeka na kiosku).

Područje: **Čitanje i pisanje**

Ukupno časova: 60

Rezultati učenja:

Učenik/učenica će biti sposoban/sposobna da:

1. piše i čita tekstove na bosanskom jeziku pisane ćiriličnim pismom;
2. sastavlja pitanja i odgovara na pitanja u vezi sa sadržajem pročitanoog teksta, pronalazi informacije u tekstu i rezimira ih;
3. poštuje pravopisna pravila pri pisanju tekstova prema diktatu, po sjećanju i na zadatu temu;
4. koristi imenice, glagole, pridjeve i brojeve u rečenici u odgovarajućem obliku prilikom pisanja;
5. identifikuje vrste rečenica u tekstu.

Sadržaj (i pojmovi):

- Pisanje i čitanje tekstova na bosanskom jeziku napisani ćiriličnim pismom

Standardi za ocjenjivanje

- Prepoznaje štampana slova napisana ćiriličnim pismom i povezuje ih sa odgovarajućim glasom.
- Pravi razliku između ćirilična i latinična štampana slova.
- Za svako štampano slovo napisano latinicom identifikuje odgovarajuće štampano slovo napisano ćirilicom.
- Pravilno piše mala i velika štampana slova ćiriličnog pisma.
- Za svako štampano ćirilično slovo identifikuje odgovarajuće pisano ćirilično slovo.
- Povezuje štampana i pisana ćirilična slova sa odgovarajućim glasovima.
- Pravilno piše mala i velika slova ćirilice.
- Čita jednostavne tekstove napisane na bosanskom jeziku sa štampanim ćiriličnim slovima.
- Čita jednostavne tekstove napisane na bosanskom jeziku pisanim ćiriličnim slovima.
- Prepisuje riječi, rečenice i kratak tekst napisan ćiriličnim štampanim i pisanim pismom.
- Riječi, rečenice i kratak tekst pisan ćiriličnim pismom prepisuje koristeći latinično pismo.
- Riječi, rečenice i kratak tekst pisani latiničnim pismom prepisuje koristeći se ćiriličnim pismom.
- Piše diktat ćiriličnim štampanim i pisanim slovima.
- Piše diktat ćiriličnim slovima koristeći tastaturu.

- Čitanje sa razumijevanjem

- Čita tekst sa odgovarajućom intonacijom.
- Sastavlja pitanja o sadržaju pročitanoog teksta.
- Odgovara (usmeno i pismeno) na pitanja u vezi sa sadržajem pročitanoog teksta.

	<ul style="list-style-type: none"> • Pronalazi riječi i rečenice kao odgovor na pitanja o sadržaju pročitano­g teksta. • Rezimira sadržaj pročitano­g teksta u jednoj ili dvije rečenice. • Pronalazi tražene informacije u naučno-popularnim i novinarskim tekstovima. • Odgovara na jednostavna pitanja o informacijama datim u tekstu, tabeli, grafikonu i mapi.
<ul style="list-style-type: none"> • Pisanje i korišćenje pravopisnih pravila 	<ul style="list-style-type: none"> • Pravilno upotrebljava veliko slovo pri pisanju naziva ulica, trgova, naseljena mjesta, planina, rijeka, ustanova, naslova knjiga i novina. • Piše dvotačku i zarez prilikom nabiranja. • Piše kratke tekstove nakon diktata, poštujući pravopisna pravila upotrebe velikih slova i znakova interpunkcije. • Prilikom ispravnog pisanja prenosi dijelove riječi u sljedeći red. • Zapisuje riječima brojeve do 1000 i redne brojeve do 20 . • Prepoznaje nepravilan redoslijed slova u pisanim riječima i nepravilan red riječi u pisanim rečenicama i pravilno prepisuje riječi, odnosno rečenice. • Pronalazi i ispravlja greške u pisanom tekstu (nepravilan redoslijed slova, izostavljena slova, pogrešno prevedene riječi, pogrešni znaci interpunkcije). • Piše jednostavne tekstove prema zadatoj ili slobodnoj temi. • Piše jednostavan tekst po sjećanju nekog događaja, poštujući pravopisna pravila. • Piše kratke tekstove s različitom namjenom (čestitke, SMS poruke, obaveštenja).
<ul style="list-style-type: none"> • Pisanje tekstova sa pravilnom upotrebom imenica, glagola, prideva, brojeva (bez definiranja) • Vrste rečenica (izjavne, potvrdne, odrične, upitne i uzvične rečenice) 	<ul style="list-style-type: none"> • Identifikuje određene imenice u datoj rečenici. • Identifikuje zajedničke i vlastite imenice u datom tekstu. • Identifikuje glagole u datoj rečenici. • Identifikuje brojeve kao vrste riječi u tekstu. • Identifikuje pridjeve u datom tekstu. • Identifikuje vrste rečenica u datom tekstu. • Transformiše pročitane rečenice iz jedne vrste u drugu.
<p>Primjeri aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Učenici imaju kartice sa izučeni­m ćirilni­m slovima. Pokazuju karticu ĉiji glas nastavnik izgovara. (Vježba se mo­že nastaviti spajanjem nekoliko glasova u riječ). Tačnost ilustrovanih glasova potvrđuje nastavnik. • Učenici dobijaju kutiju sa štampanim natpisima, naslovima knjiga, reklamama, naljepnicama, nazivima gradova, država ispisanim ćirilni­m i latini­ćni­m slovima. Svaki učenik uzima list papira i kaže kojim je pismom napisana riječ. 	

- Učenici dobijaju nastavni listić na kome su postavljene dvije kolone sa slovima: jedna sa latiničnim slovima, a druga sa ćirilničnim slovima. Učenici imaju zadatak da pravilno povežu slova. U parovima se provjerava tačnost napravljenog nastavnog lista.
- Učenici rade u parovima, prvo se na karticama predstavljaju sami sebe sa nekoliko opštih odrednica: ime i prezime, škola, mjesto stanovanja, adresa, ćirilničnim slovima. Provjeravaju se u parovima za ispravnu upotrebu ćirilničnih slova i primjenu pravopisnog pravila za upotrebu velikog slova.
- Na tabli su naljepnice s otisnutim latiničnim slovima na jednoj strani, a na drugoj strani odgovarajuće rukom ispisano latinično slovo. Učenici izlaze i prave parove istih štampanih i rukom pisanih slova. Učenici slušaju i zapisuju svaki glas posebno koji nastavnik izgovara. Zatim na tabli u T-tablici zapisuju glas koji se čuje štampanim slovima na jednoj strani, a isti glas rukopisnim/pisanim slovima u drugoj koloni.
- Učenici zapisuju imena svog omiljenog pjevača, omiljeni sport, sportistu i tim, svog omiljenog lika iz crtanog. Zatim napišu po jednu prostu rečenicu za svako ime/podatak/pojam koristeći ćirilnična slova. Razmijenjuju u paru.
- Učenici su u grupama od po četiri, u svakoj grupi je tekst napisan štampanim ćirilničnim slovima i podijeljen u četiri dijela. Svi čitaju redom i prate jedni druge, ispravljajući se ako je potrebno.
- Učenici samostalno čitaju tekst napisan pisanim ćirilničnim slovima na odgovarajuću aktuelnu temu koja se može proučavati u drugim predmetima. Zatim čitaju naglas pred svima u razredu.
- Učenici prepisuju tekst sa latinice na ćirilicu u kojem se nalaze i male ilustracije/slike koje moraju pretočiti u riječi. Provjeravaju prepisano zajednički na tabli.
- Učenici prepisuju kratki tekst iz nekih kratkih medijskih sadržaja pisanih ćirilničnim na latinično pismo. Provjeravaju tačnost na tabli.
- Učenici dobijaju pjesmu napisanu latinicom koju prepisuju na ćirilicu. Provjeravaju se u parovima za ispravno napisana slova.
- Učenici pišu nekoliko kratkih rečenica po diktatu, a zatim samoprocjenjuju koristeći ispravno napisanu verziju teksta postavljenog na tabli.
- Učenici pišu prema diktatu na tastaturi i vode računa o pravilnoj upotrebi ćirilnična slova i pravopisnim pravilima.
- Učenici čitaju kratke tekstove pred svima u odjeljenju igrajući igricu TV – spiker/prezenter. Pritom koristeći odgovarajuću intonaciju i poštujući znakove interpunkcije i vrstu teksta.
- Učenici dobijaju kratak tekst. Nakon čitanja imaju zadatak da napišu nekoliko pitanja o sadržaju koji su pročitali (ko, šta, gdje, kada, kako, zašto). Na kraju pitanja se čitaju i zapisuju se na tabli.
- Učenici slušaju tekst s audiozapisa, a zatim u paru odgovaraju na pitanja u nastavnom listiću (koji je događaj prikazan u tekstu, ko sudjeluje u događaju, kada se dogodio i gdje)...
- Učenici dobijaju tekst koji imaju zadatak da samostalno pročitaju. Ispod teksta nalaze se dva pitanja, a učenici moraju prepoznati odgovor u jednoj od rečenica u tekstu i odrediti najvažniju riječ koja se odnosi na odgovor.
- Učenici samostalno čitaju tekst dužine 8 do 10 rečenica. Zatim tehnikom inserta traže odgovor na tri pitanja koja se nalaze ispod teksta (pitanja su usmjerena na pronalaženje rečenice i ključnih riječi).

- Učenici čitaju kratak tekst na temu *Slobodno vrijeme*, dužinom od 8 do 10 rečenica, a zatim zapisuju svoj zaključak o tekstu, u jednoj ili dvije rečenice.
- Učenici čitaju naučopopularni tekst. Na tabli ili prezentaciji nastavnik postavlja dijelove teksta za koje učenicima upućuje konkretna pitanja. Učenici odgovaraju na pitanja, ali argument traže u odabranim dijelovima teksta kojima ih nastavnik upućuje. Razgovaraju i rezimiraju zajednički sa izdvajanjem ključnih informacija.
- Učenici čitaju tekst u kojem se nalazi karta naselja. Ispod teksta nalaze se pitanja: Koliko autobuskih stanica treba proći od mjesta A do mjesta B? Koje objekte trebaju proći? Postoji li drugi način da dođete od mjesta A do mjesta B? Opisati taj put.
- Učenici dobijaju nastavni listić sa crtežom/mapom na kojoj je predstavljeno njihovo mjesto sa najvažnijim stvarima, planina, rijeka, ulica, njihova škola, plošad, ustanova a njihovi nazivi nisu tačno zapisani. Učenici zapisuju pravilno nazive a tačnost se provjerava pred svima u razredu.
- Učenicima se daje radni list koji ima više pitanja u kojima trebaju nabrojiti više stvari, na primjer: *Šta je potrebno da biljka raste? Šta sadrži školski pribor? Koje je najpoznatije voće što raste u našoj zemlji?* Učenicima se daje uputstvo da budu oprezni pri pisanju nabranja. Nekoliko primjera odgovora je napisano na tabli kako bi se provjerila tačnost.
- Učenici po diktatu pišu tekst koji sadrži rečenice različitog sastava i nazivi koji se pišu velikim slovom (škole, trgovci, ulice, muzeji, vlastita imena). Rečenice se trebaju odgovarajuće interpunkcijski obilježiti. O napisanom nastavnik daje tačan primjer na tabli i učenici se samoocjenjuju.
- Učenici dobijaju nastavni listić u kojem se nalazi tekst sa nekoliko riječi koje su prebačene u drugi red. Pravilno prenesene riječi se označavaju ispravnim znakom za tačnost, a netačne se ispravljaju ispod teksta. Zajedno se provjeravaju na tabli.
- Učenici dobijaju tekst u kojem se nalaze podaci predstavljeni brojevima (npr. visine zgrada koje su globalno poznate kao spomenici u svijetu), slušaju broj i zapisuju ga numerički, a zatim usmeno na tabli i u sveske. Zajednički se provjerava tačnost zapisanog.
- Učenici su podijeljeni u grupe, dobijaju nastavni listić sa tekstom u kojem redosljed riječi u rečenicama nije tačan. Ali, gdje ima grešaka i u redosljedu slova u riječima, primjer vinograd: vingorad, vazna: vanza, špinat: špinjat. Zapisuju riječi pravilnim redosljedom i prezentuju tekst koji su napisali.
- Učenici rade u parovima, svaki dobija po jedan tekst u kojem ima pravopisnih grešaka kao što su izostavljeni znaci interpunkcije i pogrešno prenešene riječi. Ispravljaju greške, a zatim razmijenjuju svoje listiće s tekstom kako bi provjerili koliko su dobro završili *lekturu*.
- Učenici dobijaju zadatak da napišu kratak tekst od 5-6 rečenica koji će se odnositi na najljepšu pripovijetku ili slikovnicu koju su pročitali. Na tabli je nastavnik postavio pitanja učenicima: koja je vaša omiljena kratka priča/slikovnica; zašto biraš kratku priču/slikovnicu kao svoju omiljenu; postoji li neki posebno zanimljiv lik koji vam tu priču/slikovnicu čini značajnim. Nastavnik posebno ističe da prilikom pisanja obraćaju pažnju na znakove interpunkcije. Napisano dijele u razredu.
- Učenici stvaraju prema naslovu koji je ispisan na tabli, koji se odnosi na događaj koji se odigrao u njihovoj školi (humanitarnoj akciji, sportsko takmičenje, pozorišna predstava, Dan škole i sl.). Pored uputstva da pažljivo sastavljaju sadržaj, učenici imaju uputstvo da poštuju pravopisna

pravila. Razmijenjuju i provjeravaju u parovima.

- Učenici su podijeljeni u grupe: jedna grupa dobija zadatak da napiše novogodišnju čestitku, jedna grupa ima zadatak da napiše rođendansku čestitku, jedna grupa piše SMS poruku. Svi radovi svake od grupa se čitaju i prezentuju pred razredom, a sadržaj se komentariše i nastavnik daje povratnu informaciju o poštovanju pravopisnih pravila.
- Učenici dobijaju tekst u kome su imenice izostavljene, čitaju cijeli tekst i popunjavaju prazna mjesta. Zatim čitaju dopunske riječi i komentarišu šta ta riječ znači: geografski pojam, vlastito ime, biljka, životinja, objekat, predmet i sl. Zajedno sa nastavnikom zaključuju da se riječi kojima se nazivaju stvari nazivaju imenice.
- Učenici dobijaju nastavni listić pun imenica i imaju zadatak da lična imena/vlastite imenice oboje žutom bojom, a ostale imenice koje su nazivi predmeta i bića zelenom bojom. Zajedno razmijenjuju i provjeravaju na tabli zapisujući ispravne primjere.
- Učenici dobivaju nastavni listić na kojemu su ilustracijama prikazani predmeti i bića. Na jednoj ilustraciji prikazan je jedan predmet/biće, a na drugoj više njih. Učenici upisuju imenice ispod ilustracija i razgovaraju o njihovoj različitosti, imenice mogu biti različite i biti muškog, ženskog i srednjeg roda, odnosno jednine i množine.
- Učenici dobijaju ilustracije i zadatak da na ilustraciji napišu ko što radi/što se događa, a zatim prepoznaju riječi koje označavaju rad, radnju, stanje. Pri zapisivanju svojih primjera paze na lice i vrijeme glagola kojim se izriče radnja.
- Učenici dobivaju radni list s dva kratka teksta. U prvom tekstu imaju zadatak podcrtati brojeve u tekstu. U drugom imaju zadatak dopuniti tekst odgovarajućim brojevima.
- Učenici, podijeljeni u grupe, rade na aktivnosti *Uljepšaj tekst* (dodavanje pridjeva). Tekst koji dobiju ispred imenice ima prazno mjesto koje se popunjava riječju koja je opis i navodi se kao pridjev. Svaka grupa predstavlja/prezentuje svoj rad.
- Učenici dobijaju nastavni listić s rečenicama koje na kraju nemaju interpunkcijski znak. Čitaju rečenicu, stavljaju odgovarajući interpunkcijski znak i određuju je prema vrsti (pripovjedne, potvrđne, odrične, upitne i uzvične rečenice).
- Svaki učenik treba nacrtati svoju omiljenu životinju. Nakon što učenici završe, učenici stanu u krug i imaju jednu loptu. Na učiteljev znak prvi učenik s loptom u ruci izgovara rečenicu priče o svojoj najdražoj životinji i dodaje loptu drugom učeniku. Drugi učenik prvo pretvara pripovjednu rečenicu u pitanje, zatim smišlja novu pripovjednu rečenicu i dodaje loptu trećem učeniku. Postupak se ponavlja dok svi učenici ne izgovore barem jednu rečenicu.
- Nastavnik dijeli učenicima 5 ilustracija, podijeljenih u parove. Svaki učenik u paru samostalno ispisuje pisanim ćiriličnim slovima jednu potvrđnu rečenicu za svaku ilustraciju. Zatim razmijenjuju napisane potvrđne rečenice i pretvaraju ih i zapisuje kao odrične.

Područje: **Književnost izražavanje i stvaranje**

Ukupno časova: 65

Rezultati učenja

Učenik/učenica će biti sposoban/a da:

1. razlikuje dramske, pjesničke i narativni tekstove (pripovijetka, priča, bajka, basna) i primjerom objašnjava razlike;
2. analizira sadržaj književnog teksta (temu, poruku/ideju, likovi i događaji);

<p>3. prepričava književne tekstove svojim riječima prema zadatom ili vlastitom planu;</p> <p>4. priča (usmeno i pismeno) na zadatu temu i na temu po izboru.</p> <p>Učenik/učenica će:</p> <p>5. razvijati kreativno izražavanje.</p>	
Sadržaji (i pojmovi):	Standardi za ocjenjivanje:
<ul style="list-style-type: none"> Vrste književnih tekstova (pripovijetka, bajka, basna, dramski tekst, pjesma) 	<ul style="list-style-type: none"> Objašnjava (kroz primjer) razliku između kratke priče, bajke i basne. Pravi razliku između dramskog, pjesničkog i narativnog teksta i objašnjava razliku primjerima. Objašnjava (primjerom) karakteristike pjesme (stih, strofa, rima).
<ul style="list-style-type: none"> Analiza književnih tekstova (tema, poruka/ideja događaj, lik vrijeme, mjesto) 	<ul style="list-style-type: none"> Određuje naslov, ime autora date knjige ili datog književnog teksta. Određuje temu pročitano književnog teksta. Određuje likove u pročitano književnom tekstu. Opisuje izgled likova u tekstu i objašnjava njihove karakteristike kroz prikazane postupke. Određuje glavni događaj u tekstu. Određuje vrijeme i mjesto događaja u tekstu i podreda ih hronološki. Upoređuje događaje i likove iz pročitano teksta sa stvarnim situacijama. Izvlači poruku iz sadržaja pročitano književnog teksta.
<ul style="list-style-type: none"> Usmeno i pismeno izražavanje i stvaranje 	<ul style="list-style-type: none"> Prepričava književni tekst prema zadatom ili vlastitom planu koristeći svoje riječi. Pripovjeda događaje iz svakodnevnog života inspirisan književnim tekstom. Pripovjeda na zadatu temu ili na temu po vlastitom izboru. Stvara novi tekst modifikujući određene dijelove pročitano književnog teksta. Pripovjeda kroz niz slika ili ilustracija. Stvara u stihu sa ili bez rime na različite teme.
Primjeri aktivnosti:	
<ul style="list-style-type: none"> Učenici su podijeljeni u grupe. Dobijaju nastavne listove sa kombinacijama od dva teksta: kratka bajka i basna, basna i pripovijetka, pripovijetka i bajka. U svakoj grupi se čitaju tekstovi i odgovara na pitanja vezana za sadržaj i likove u tekstovima: da li su događaji realistični, da li su likovi realistični, kakve osobine imaju likovi, gdje se radnja odvija. Učenici zaključuju da su u bajkama likovi životinje i njihovi postupci imitacija ljudskih mana, bajke su tekstovi koji imaju fantastične likove, predmete i udaljena mjesta na kojima se događaju, pripovijetke govore o događaju/liku. Učenici se organiziraju u grupe, pri čemu jedna grupa dobija pjesmu i potom je recituje, druga grupa dobija kratku priču za čitanje, treća grupa dobija jednočinku koju dramatizira/izražajno čita. Zadaci u grupama rotiraju, na kraju nastavnik kroz pročitane primjere potiče raspravu 	

o razlikama iz kojih se izvode zaključci (dramski tekst je organizovan po licima/likovima koji vode dijalog, u narativnom tekstu ispričan je događaj, dešavanje, ali likovi nisu izdvojeni kao u jednočinki, pjesma je napisana kratkim stihovima – stihovima).

- Učenici u paru čitaju pjesmu i određuju njezinu strukturu kroz usmjeravajuća pitanja na radnom listiću: Koliko izdvojenih dijelova ima u pjesmi? Imaju li svi dijelovi pjesme isti broj redova? Postoje li u riječima parovi riječi koji završavaju istim ili sličnim slogovima? Gdje se nalaze? Da li ih je lakše zapamtiti? Učenici bi trebali biti u stanju objasniti nekoliko pojmova: redovi u pjesmi su stihovi, koji se na kraju mogu ili ne moraju podudarati kako bi se rimovali; više stihova čini strofu.
- Učenici su podijeljeni u grupe i u svakoj grupi dobijaju knjige, slikovnice i enciklopedije. Svaka grupa određuje naslov, autora, rječnik ukoliko postoji, sadržaj knjige. Grupe prezentiraju demonstrirajući ono što su uvidjeli.
- Učenici samostalno čitaju narativni tekst, a zatim odgovaraju na pitanja nadopunjujući i zaokružujući ponuđene odgovore o sadržaju teksta: o čemu se u tekstu govori (s ponuđenim odgovorom: o prijateljstvu, o dolasku zime, o najvećoj želji jednog djeteta.. ..); ko učestvuje u događajima i koji su likovi nositelji događaja. Zatim svako samostalno zapiše temu teksta jednom rečenicom i podijeli je pred razredom.
- Učenici samostalno čitaju priču u kojoj je više likova. Zatim dobijaju radni list s pitanjima, raspoređenim u krug koji je podijeljen na četiri jednaka dijela. Redoslijed odgovaranja na pitanja je u smjeru kazaljke na satu: Navedi likove u tekstu? Navedi glavnu osobinu koju ima svaki lik? Koji lik je na vas ostavio najveći utisak i zašto? Opišite sve osobine tog lika, koristeći 1-2 rečenice.
- Učenici čitaju tekst u kojem se nalaze opisi izgleda likova, ali će se o njima razgovarati i u vezi s njihovim ponašanjem u događajima i postupcima u tekstu. Za otvorenu raspravu koriste se unaprijed pripremljena pitanja (Kojim je riječima opisan lik? Što je lik radio na početku teksta? Što je lik radio kasnije u tekstu? Šta misliš o tome? Koji postupak vam se dopao? Da li je lik mogao drugačije postupiti?..).
- Učenici samostalno čitaju tekst i imaju zadatak da odrede glavni događaj i glavnog lika u tekstu. Nastavnik otvara diskusiju i učenici objašnjavaju svoje odgovore – zašto smatraju da su taj događaj i taj lik glavni.
- Učenici rade na radnom listu. Na gornjoj strani je prozni tekst koji moraju pročitati, a u donjem dijelu radnog lista zapisuju: vrijeme i mjesto događaja, a na postavljenoj polupravi zapisuju događaje po njihovom hronološkom redoslijedu (pišu sa lijeva na desno).
- Učenici su organizovani u grupe, svaka grupa dobija lente priče čije događaje moraju hronološki poredati kako bi dobili priču sa odgovarajućim tokom događaja. Svaka grupa prezentuje svoj rad razredu. (Ako grupa odstupa, vodi se diskusija i grupa objašnjava zašto misle različito).
- Učenici samostalno čitaju tekst, a zatim ga jedan od njih čita naglas pred svima. Nastavnik otvara diskusiju igrom *Bio sam/bila sam u tim cipelama* u kojoj učenici pripovijedaju sličnu situaciju koju su doživjeli (ili bili svjedoci).
- Učenici samostalno čitaju tekst. Poslije na nastavnom listiću popunjavaju iskaze: *Ovaj tekst me natjerao da razmišljam o...; U ovom tekstu bio sam iznenađen od...; Iz ovog teksta sam naučio da...; Zato mislim da je poruka ovog teksta...* Napisano se podijeli sa razredom.
- Učenici slušaju audio priču. Dok slušaju bilježe događaje koji se dešavaju u obliku podsjetnika. Poslije, koristeći „podsjetnik“, pripovijedaju priču svojim riječima.

- Učenici čitaju tekst u kojem se govori o nekoj školskoj temi i pripovijedaju svoje slično iskustvo. Pročitani tekst pomaže im da napišu svoj plan koji će pratiti u toku pisanja.
- Učenici su podijeljeni u grupe. Svaka grupa dobija temu za stvaranje i svaki člana grupe vuče broj od 1 do 4 ili 5 koliko ima članova u grupu. Učenici razgovaraju o temi i poslije, nadovezujući se jedno drugom, osmišljaju i zapisuju po jednu rečenicu kako bi napravio osmišljenu cjelinu koja može biti komična. Prvo počinje učenik koji je izvukao broj 1. Odrađeno se prezentuje pred svima.
- Nastavnik čita tekst u kojem su prikazane posljedice jednog događaja. Učenici pišu početak pripovijetke u nekoliko rečenica.
- Nastavnik postavlja fotografiju/fotografije na pametnoj tabli od pejzaža iz kraja gdje žive učenici. Stvaraju sagledavajući detale iz fotografije (može biti iskorišten i poster, kalendar i slično), a poslije podijele sa ostalima.
- Učenici stvaraju u stihu na temu koja je povezana sa nekim događajem ili sa nekom osobom iz njihove okoline koja ih je oduševila. Svaki učenik u svesci crta krug ideja u kojem zapisuju riječi koje se odnose na ono što žele napisati, zapisuju najviše do deset riječi i poslije ih organizuju u stihove. Nastavnik im daje smjernice da je važno da stihovi imaju smisla i značenje i da ne mora da se uvijek rimumu. Napisano se prezentuje pred svima.

Područje: **MEDIJSKA PISMENOST I MEDIJSKA KULTURA**

Ukupno časova: 15

Rezultati učenja:

Učenik/učenica će biti sposoban/sposobna da:

1. navodi primjere da objasni/opiše kako mediji utiču na korisnike;
2. objasniti kako bezbjedno koristiti mobilni telefon za pristup informacijama putem aplikacija;
3. pretražuje i pronalazi potrebne informacije na Internetu koristeći ključne riječi;
4. kreirajte jednostavan medijski sadržaj povezujući tekst sa ilustracijama.

Sadržaj (i pojmovi):

Standardi za ocijenjivanje

- Uticaj medija
(problematične i poučne informacije, manipulativni sadržaj)

- Pravi razliku između problematične i poučne informacije u medijskim sadržajima.
- Objasnjava (primjerom) kako sadržaji u medijima utiču na emocije korisnika.
- Identifikuje manipulativni sadržaj u medijima.

- Korišćenje mobilnog telefona
(pametni uređaj, aplikacije za telefon/pametne uređaje, ikone, emotikone)

- Navodi aplikacije za mobilne telefone/pametne uređaje koje su korisne i sigurne za korištenje.
- Objasnjava (primjerom) razliku između odgovornog i neodgovornog korištenja mobilnog telefona.
- Objasnjava (primjerom) zašto lozinku telefona ne treba dijeliti s drugima.
- Objasnjava (primjerom) razliku između odgovorne i neodgovorne komunikacije putem mobilnog telefona (putem razgovora ili poruka).

	<ul style="list-style-type: none"> • Ilustruje tekstualnu poruku odgovarajućim emotikonom.
<ul style="list-style-type: none"> • Pretraga na internetu (linkovi, ključne riječi, Google) 	<ul style="list-style-type: none"> • Objašnjava (kroz primjer) šta pretstavlja internet. • Određuje ključne riječi u rečenicama i kratkim tekstovima. • Pronalazi potrebne informacije na Internetu putem Google pretrage.
<ul style="list-style-type: none"> • Kreiranje jednostavnog medijskog sadržaja 	<ul style="list-style-type: none"> • Koristi različite načine za prezentovanje informacija (tekst, slika/fotografija, video zapis). • Kreira medijski sadržaj na datu temu koji se sastoji od teksta i slike, fotografije ili video zapisa.
<p>Primjeri aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nastavnik pravi izbor nekoliko medijskih sadržaja (odlomci iz crtanih filmova, stripova, video igrice i sl.) koji prikazuju problematične situacije (nasilje, uvrede, laži, stereotipi, diskriminaciju, maltretiranje itd.) i/ili su poučni (podstiču prijateljstvo, razumijevanje, pomaganje ili omogućavanje učenja nečeg korisnog). Nakon što im se pokaže svaki medijski sadržaj (koji može uključivati i poučne i problematične sadržine), od učenika se traži da podignu zeleni ili crveni karton (zeleni ako je poučan i crveni ako je problematičan) i objasne zašto tako misle. Nakon završetka svih medijskih sadržaja, rezimira se kada se data informacija smatra problematičnom, a kada je poučna i govori o tome kakve bi bile posljedice ukoliko se iste situacije dogode u stvarnosti. • Nastavnik prezentuje nekoliko video inserata sa izraženim emocijama (npr. dijete koje plače za izgubljenim ljubimcem, dijete izgubljeno u šumi, dijete koje puše rođendanske svijeće, dijete koje grli roditelje), a nakon svakog inserta traži učenici da kažu koja je emocija u njemu prikazana. Zatim se učenici dijele u grupe i svaka izvlači listić na kojem je ispisana emocija (npr. sreća, radost, tuga, strah, ljubav). Njihov zadatak je da ukažu na medijske sadržaje (crtani film, igrani film, dječija serija, pjesma, video klip) koji su kod njih izazvali takvu emociju. Nakon što su sve grupe iznijele svoja iskustva, kroz otvorenu diskusiju dolazi se do zaključka da je većina medijskih sadržaja kreirana da izazove emocije kod korisnika. • Nastavnik na tabli crta dva lica - jedno namršteno, a drugo raspoloženo. Učenici su podijeljeni u četiri grupe. Dvije grupe dobijaju list sa sljedećim tekstom: <i>Na jednoj planeti živjeli su Banjani i Donjani. Banjani su bili pametni, vrijedni, gostoljubivi i uvijek dobro raspoloženi. Nasuprot tome, Donjani su bili lijenji, ljubomorni, agresivni i uvijek namršteni.</i> Druge dvije grupe dobijaju sljedeći tekst: <i>Na jednoj planeti živjeli su Donjani i Banjani. Donjani su bili pametni, vrijedni, gostoljubivi i uvijek dobro raspoloženi. Nasuprot tome, Banjani su bile lijenji, ljubomorni, agresivni i uvijek namršteni.</i> Unutar svake grupe se dogovaraju koji crtež na tabli predstavlja Banjani, a koji Donjani. Zatim nastavnik pita s kojim licem su povezali s jednim, a s kojim s drugim. Nakon što se utvrdi da je izbor različit za različite grupe, grupe čitaju tekst koji su dobili i utvrđuju se razlike. Otvara se rasprava o sljedećim pitanjima: (1) <i>Da li onaj koji je napisao tekst za raspoložene Banjane i namrgođene Donjane je Banjanin ? Ko je napisao</i> 	

drugi tekst? (2) Kako ste doživjeli Banjane i Donjane? Od čega je to zavisilo? (3) Šta bi se dogodilo da je film snimljen inspirisan jednom verzijom, a da se za drugu ne zna? Ko će (Donjani ili Banjani) biti naklonjeniji gledaocima? Na kraju nastavnik iznosi primjere reklama za neke proizvode (npr. sredstvo za čišćenje koje sve čisti, najbolja pasta za zube, vitamini koji daju snagu) i u diskusiji se zaključuje da se medijski sadržaji vrlo često kreiraju da se istaknu samo neki stvari ili da se izokrenu stvari u svoju korist.

- Počinje se otvorenom diskusijom o pitanjima: *Zašto se mobilni telefoni nazivaju pametnim telefonima?* (Očekivani odgovor: osim što omogućavaju telefonske razgovore, mogu i prenositi informacije). *Koji su drugi uređaji pametni?* (Očekivani odgovor: tablete). Zatim se učenici dijele u grupe sa zadatkom da pronađu aplikacije za mobilne telefone (koje su dio telefona – ne moraju se dodatno instalirati) preko kojih mogu očitati vrijeme sati, da razgovaraju telefonom, slati i primaju poruke, fotografišu snimaju video zapise i čuvaju fotografije/snimke, koriste kalendar, prate sopstvenu aktivnost, da slušaju muziku i gledaju video snimke i igraju video igrice. Grupe (naizmenično) crtaju na tabli ikone za svaku od aplikacija za sve vrste mobilnih telefona zastupljene u razredu. Na kraju, kroz otvorenu raspravu, zaključeno je da: (1) navedene aplikacije su sigurne za korištenje jer su dio telefona i (2) većina aplikacija koje se nalaze na pametnim telefonima može se naći i na tabletima, predstavljen istim ili sličnim ikonama.
- Učenici, podijeljeni u grupe, dobijaju nastavni listić sa situacijama uobičajene upotrebe mobilnog telefona, sa zadatkom da kroz grupnu diskusiju identifikuju koji opisi ukazuju na odgovornu, a koji neodgovornu upotrebu. Kao primjer opisa može poslužiti sljedeće:
 - 1) Za vrijeme ručka Filip čita i piše poruke na svom mobilnom telefonu. (Očekivani odgovor: Neodgovorno/neadekvatno)
 - 2) Dok uči, Enis drži svoj mobilni telefon van vidokruga. (Očekivani odgovor: Odgovorno/adekvatno)
 - 3) Sanela koristi svoj mobilni telefon kako bi pronašla informacije koje su joj potrebne za pisanje domaće zadaće. (Očekivani odgovor: Odgovorno/adekvatno)
 - 4) Maja koristi svoj mobilni telefon svaki dan, tri sata ili više, za igranje video igrica. (Očekivani odgovor: Neodgovorno/neadekvatno)
 - 5) Milan na času krišum čita i piše poruke na svom mobilnom telefonu. (Očekivani odgovor: Neodgovorno/neadekvatno)

Za svaki opis (jedan za drugim) grupe prezentuju svoje odgovore i navode razloge zašto su tako odgovorile, a nastavnik ih upućuje na argumente koji vode do očekivanog odgovora. U otvorenoj diskusiji dolazi se do zaključka da prekomjerno provođenje vremena na mobilnom telefonu onemogućava blagovremeno obavljanje drugih zadataka i doprinosi stvaranju nezdravih navika (uglavnom je zamjena za fizičku aktivnost i prava prijateljstva).
- Učenicima se predstavlja situacija u kojoj se tuđi mobilni telefon zloupotrebljava za slanje neprikladnih poruka drugima (npr. Prijatelji djeteta su ga zamolili da im kaže svoju lozinku za mobilni telefon. U početku dijete nije htjelo da im kaže , ali nakon što su mu obećali da neće zloupotребiti, rekao im je, a onda su mu tajno uzeli telefon i njime slali neprijatne poruke drugoj djeci). Učenici, podijeljeni u grupe, odgovaraju na pitanja: *Zašto je dijete dalo lozinku? Za šta je korišteno? Kako je naštetilo djetetu? Kako bi se inače telefon mogao koristiti za nanošenje štete djetetu?* Nakon što se odgovori podijele pred svima, kroz zajedničku diskusiju dolazi se do zaključka da se otkrivanjem vlastite lozinke narušava pravo djeteta na privatnost i omogućava zloupotrebom telefona da naškodi samom djetetu.

- Učenici, podijeljeni u grupe, dobijaju radni list sa opisima komunikacije putem poruka na mobilnom telefonu, sa zadatkom da kroz grupnu diskusiju identifikuju koji opisi ukazuju na odgovornu, a koji neodgovornu komunikaciju. Kao primjer opisa može poslužiti sljedeće:
 - 1) Ana piše ružne komentare o drugima kada misli da to zaslužuju. (Očekivani odgovor: Neodgovorno)
 - 2) Aneta ne dijeli povjerljive informacije o drugima putem poruka. (Očekivani odgovor: Odgovorno)
 - 3) Aleksandar se ne smatra krivim ako je Marku poslao poruku koja je uvredljiva za Ivana. (Očekivani odgovor: Neodgovorno)
 - 4) Arta misli da o nekom drugom može pisati šta god hoće ako u poruci ne pomene njegovo/njeno ime. (Očekivani odgovor: Neodgovorno)
 - 5) Agim ne piše uvredljive stvari o drugima čak ni kada se želi šaliti s njima. (Očekivani odgovor: Odgovorno)
 - 6) Atidže ne piše u poruci ništa što nije prikladno reći nekome licem u lice. (Očekivani odgovor: Odgovorno)

Za svaki opis (jedan za drugim) grupe prezentiraju svoje odgovore i navode razloge zašto su tako odgovorile, a nastavnik ih upućuje na argumente koji vode do očekivanog odgovora. U otvorenoj raspravi zaključuje se da dijeljenje poruka koje nekoga vrijeđaju i kritiziraju ili sadrže povjerljive informacije o nekome predstavlja neodgovornu komunikaciju jer povređuje osobu kojoj je upućena, bez obzira na to da li poruka stiže do njega i/ili je saznaju drugi kojima nije namijenjena.
- Učenici, podijeljeni u grupe, vuku jedan listić na kojem su ispisane tri poruke različitog sadržaja (svaka grupa dobija različite poruke): koje označavaju sreću, radost, zadovoljstvo (npr. Imam nove patike), tugu (npr. Žao mi je za tvoju macu), ljutnju (npr. Mene su izgradili radi tebe) ljubav (npr. Baš si draga), slaganje, podrška (npr. Odlično si to učinio), zabrinutost (npr. Još uvijek imaš groznicu?), ili duhovit, ironičan sadržaj (npr. Uživao sam u pisanju domaćeg zadatka). Svaka grupa upisuje poruke u mobilni telefon, dodaje odgovarajući emotikon i šalje ih učenicima iz drugih grupa. Svaka grupa čita poruke koje je primila, crta na tabli emotikon uključen u poruku i govori kako je to doživjela. Kroz zajedničku diskusiju utvrđuje se koji emotikoni su korišteni za koju emociju i zaključuje se da se ista emocija može izraziti različitim emotikonima.
- Nastavnik pita učenike da li znaju šta je Internet i čemu služi Internet, a učenici sami daju odgovore. Zatim nastavnik crta veliko drvo sa mnogo grana na cijeloj tabli. Učenici pišu na posebnim naljepnicama (najmanje pedeset): kompjuter, tablet, mobilni telefon i penju ih na drvo kao lišće. Nastavnik navodi učenike da zamisle da drvo predstavlja internet mrežu – svaki list drveta je kompjuter ili pametni uređaj i da cijela krošnja može imati na hiljade listova koji su povezani sa granama preko kojih „komunicira“ jedan sa drugim (primaju i dijele informacija). . Zatim im pokazuje „šemu“ povezanih računara u mreži oko škole, grada, širom svijeta i objašnjava da se bilo koja informacija može prenijeti i dobiti razni podaci iz bilo kojeg područja korišćenjem interneta. Na kraju učenici dijele svoja iskustva pretraživanja na internetu i kažu da li su tražili sami, da li sa odraslom osobom, šta su saznali, šta bi željeli saznati pretraživanjem.
- Učenici, podijeljeni u grupe, dobijaju listove papira sa različitim kraćim tekstovima (jedan pasus) napisanim na određenu temu (npr. Kućni ljubimci, Prevozna sredstva) sa zadatkom da odaberu najvažnije riječi na koje se rečenica/tekst odnosi (kućni ljubimci, pas, mače, papagaj, vozilo, auto, avion, itd.). Nakon što je svaka grupa pročitala odgovore, kroz otvorenu diskusiju, zaključuje se da se odabrane riječi smatraju ključnim riječima jer prenose glavne informacije sadržane u tekstu, odnosno ukazuju na temu kojom se tekst obrađuje.
- Učenici, podijeljeni u grupe, dobijaju temu za pretraživanje na Internetu (npr. kućni ljubimci, vozila) sa zadatkom da odrede šta žele da znaju o

toj temi i koje ključne riječi trebaju koristiti za pretraživanje Interneta. Nastavnik im kaže osnovne korake pretraživanja: (1) otvori „Google pretraživač“ (2) unese tačnu ključnu riječ ili kombinaciju nekoliko ključnih riječi ili kratko pitanje vezano za informacije koje žele saznati, (3) kliknite na „traži“ (search) ili na dugme „enter“ i (4) otvaraju se linkovi koji pružaju tražene informacije. Grupe zapisuju primljene informacije u vezi sa temom. Svaka grupa izgovara ključne riječi koje je tražila i prezentuje dobijene informacije ostalima. U otvorenoj diskusiji upoređuju se ključne riječi, odnosno kratka pitanja koja je svaka grupa postavila tokom pretrage i utvrđuje njihov značaj za dobijanje odgovarajućih informacija.

- Učenici, podijeljeni u grupe, izvlače listić sa dva sadržaja – jednom informacijom koja je data kroz tekst i drugom informacijom data kroz sliku/fotografiju (različiti list za svaku grupu). Na primjer, na jednom listiću može biti: (1) napisano da djevojčica ima crnog psa kao kućnog ljubimca, a njena prijateljica ima akvarijum sa ribicama, a grupa treba da predstavi tekst sa slikama/fotografijama i (2) pokaže fotografija djeci tokom proslave rođendana, za koju grupa treba da napiše kratak tekst (5 rečenica). Nakon prezentacije urađenog rada u grupama, učenici se pitaju da li im je bilo lakše da situaciju predstavite tekстом ili slikom/fotografijom. Na kraju, grupe dobijaju zadatak da svojim telefonima naprave kratak video (u kojem i same glume) i da dosta kratko (sa maksimalno 4 rečenice) opišu situaciju koja je u njemu prikazana. Svaka grupa drugima predstavlja svoj rad.
- Učenici, podijeljeni u grupe, izvlačenjem listića biraju temu (npr. Osjećaji koji se javljaju prilikom uspjeha, Izbjegavanje opasnih situacija sa nepoznatim osobama, Prenosjenje zaraznih bolesti kod djece) za koje moraju kreirati medijski sadržaj koji se sastoji od kratki tekst koji će osmisliti i fotografije ili video snimke koje će sami pripremiti. Tekst ne bi trebao biti duži od 5 rečenica, a fotografije i snimci se mogu snimiti mobilnim telefonom i sami sa sobom kao učesnici koji „glume“ određenu situaciju. Svaka grupa drugima predstavlja svoj rad.

INKLUZIVNOST, RODOVA RAVNOPRAVNOST/SENZITIVNOST, INTERKULTURALNOST I MEĐUPREDMETNA INTEGRACIJA

Nastavnik obezbjeđuje inkluziju uključivanjem svih učenika u sve aktivnosti za vrijeme časa. Na taj način omogućava svakom djetetu kognitivno i emocionalno angažovanje upotrebom odgovarajućih metodoloških pristupa (individualizacija, diferencijacija, timski rad, podrška saučenika). Pri radu s učenicima sa smetnjama primijenjuje se individualni obrazovni plan (s prilagođenim ishodima učenja i standardima ocjenjivanja) i, kad god je to moguće, koristite dodatnu podršku drugih (lični i obrazovni asistenti, obrazovni medijatori, dobrovoljni tutori i profesionalci resursnih centara). Redovno nadgleda sve učenike, posebno one iz osjetljivih grupa, kako bi mogli blagovremeno prepoznati poteškoće u učenju, podstaći ih i podržati u postizanju ishoda učenja.

Tokom realizacije aktivnosti, nastavnik se istovjetno ponaša i prema dječacima i djevojčicama, vodeći računa da im ne dodijeli rodno stereotipne uloge. Prilikom formiranja radnih grupa, nastoji se osigurati rodna ravnoteža. Pri odabiru dodatnih materijala u nastavi, koristite ilustracije i primjere koji su rodno i etnički / kulturološki osjetljivi i potiču rodnu ravnopravnost, odnosno promoviraju interkulturalizam.

Kad god je to moguće, nastavnik koristi integraciju tema/sadržaja/pojmova u planiranju i realizaciji nastave. Integracija omogućava učenicima da uključe perspektive drugih predmeta u ono što izučavaju u ovom predmetu i da povežu znanje iz različitih područja u jednu cjelinu.

OCJENJIVANJE UČENIČKIH POSTIGNUĆA

Da bi omogućili učenicima da ispune očekivane standarde ocjenjivanja, nastavnik kontinuirano nadgleda aktivnosti učenika tokom poučavanja i učenja i prikuplja informacije o napretku svakog učenika. Za učešće u aktivnostima učenici dobijaju povratne informacije koje ukazuju na nivo uspješnosti u realizaciji aktivnosti/zadatka i daju upute za poboljšanje (formativno ocjenjivanje). U tu svrhu nastavnik prati i ocjenjuje:

- izrade učenika (radovi, izjave itd.);
- usmeno odgovaranje na pitanja postavljena od nastavnika ili od saučenika;
- odgovori dati na nastavnim listovima;
- praktična izvedba (čitanje i pisanja)
- odgovore na časovima pri proučavanju;
- domaći zadatak;
- odgovori na kvizove (kratke testove) koji su dio proučavanja;

Sumativna ocjena daje se na osnovu ukupnih podataka dobijenih praćenjem postignuća učenika i formativnog ocjenjivanja, koristeći različite tehnike formativnog ocjenjivanja, gdje nastavnik utvrđuje (opisuje) razvojni status svakog učenika pojedinačno, u okviru svakog programskog područja. Na kraju školske godine učenik dobija opisnu sumativnu ocjenu.

<p>Početak imlementacije nastavnog programa</p>	<p>2023/2024 godina</p>	
<p>Institucija/nosioc programa</p>	<p>Biro za razvoj obrazovanja (BRO)</p>	<p>Биро за развој на образование</p>
<p>U skladu sa članom 30. stav 3. Zakona o osnovnom obrazovanju („Službeni list Republike Sjeverne Makedonije“ br. 161/19 i 229/20), ministar/ka obrazovanja i nauke usvojio/la je nastavni program za predmet <i>Bosanski jezik</i> za III razred.</p> <p>Согласно член 30, став 3 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 161/19 и 229/20) министерот за образование и наука ја донесе наставната програма по предметот <i>Босански јазик</i> за III одделение.</p>	<p>бр. 12-14698/2 5.12.2022 година</p>	<p>Ministër i Arsimit dhe Shkencës Doc. Dr. Jeton Shaqiri</p> <hr/>